

Az idézett művek sorában több olyan névtelen, vagy álneves kiadvány is szerepel, melyek szerzőjét KACZIÁNY sem tudta kideríteni. Az —r jegy alatt kiadott *Menekvés Debrecenbe*, Pest, 1850 c. mű szerzője tudtunkkal GYURITS Antal. — KERTBENY kéziratot hagyatékának egy része tudtunkkal a M. N. Múzeumba került.

Az összeállítás, a felölelt anyag gazdagsága dacára, koránt sem teljes. Kimaradt például MUNKÁCSY Mihály *Souvenirs* c. kötete és VÁMBÉRY Ármin *Küzdalmeim* c. angolul és magyarul is megjelent önéletrésze. Ezenkívül hiányzanak belőle a következő mémoires-jellegű közlemények: br. AMBRÓZY Lajos emlékirataiból (Vasárnapi Ujság 1898: 31. sz.); BARÓTI Lajos: Ifjúkori emlékezés Csiky Gergelyre (u. o. 1891: 48. sz.); BENICZKY Alajos 1848/49-iki honvédszázados 1889-ben papírra vetett visszaemlékezései (u. o. 1899: 34—39. sz.); BERTHA Sándor személyes visszaemlékezései LISZT Ferencre (u. o. 1907: 48—52. sz.); FANGHNÉ GYUJTÓ Izabella: Emlékeim a szabadságharc idejéből (u. o. 1905: 14—26. sz.); GAAL Miklós 1848/49-iki honvédtábornok naplója (részletek belőle u. o. 1894: 11. sz.); HORVÁT Boldizsár naplója (u. o. 1900: 5—7. sz.); ODRY Lehel személyes visszaemlékezései MUNKÁCSY Mihályra (u. o. 1908: 16., 17., 38. sz.); iglói SZONTAGH Boldizsár 1848/49-iki honvédfőhadnagy kéziratot naplója (ebből egy részlet közölt Csoór Gáspár u. o. 1911: 25. sz.). Mindez csupán egy folyóirat újabb évfolyamaiból került ki s azt hisszük, hogy e szám könnyen volna megszerezhető egyes lapok anyagából.

A munkát gondos névmutató rekeszti be, melyben a betűtípusok különfélesége már előre jelzi, hogy melyek vonatkoznak a tárgyalat mémoires-írókra.

GULYÁS PÁL.

Könyvjegyzéke, A Fővárosi Paedagogiai Könyvtár — I. Rész. Neveléstudomány. Budapest, 1916. Székesfővárosi Házinyomda. 4-r. XII, 208 l.

Ez a tetszetősen kiállított kötet, mely túlnyomórészt STAINDL Mátyás könyvtári főtiszt gondos munkája, a Székesfőváros egy újabb intézményének, a tanszemélyzet önművelését célzó Paedagogiai Könyvtárnak a könyvkészletéről nyújt minden tekintetben alapos tájékoztatást. Az előttünk fekvő első kötet a 15.000 kötetet számláló állományonak több mint feléről, a pedagógiai irodalmat képviselő 8000 kötetről számol be, meglehetősen aprólékos, de azért jól áttekinthető szakbeosztásban.

Míg a Városi Nyilvános Könyvtár a DEWEY-féle tizedes-rendszer legfőbb szószólója hazánkban — bár a könyvek felállításánál maga sem tért át erre az általa annyira portált, lelkünköt teljesen idegen rendszerre — a Paedagogiai Könyvtár vezetősége éppen nem lelkesedik ezért az amerikai rendszerért és STAINDL nem habozik kijelenteni, hogy DEWEY «beosztásai az európaiak számára örökre idegenek maradnak s lehetetlen, hogy itt valaha polgárjogot nyerhetnének. Éppen pedagógiai rendszere számunkra oly megérthetetlen, hogy átvétele a legnagyobb visszatetszést keltette volna közönségünkben. Bármennyire kívánatossa tette is ez a háború a nemzetközi érintkezés és kölcsönös megértés erélyes támogatását, olyannyira rámutatott a sohasem eliminálható nemzeti sajátóságokra is, melyek tudományos téren éppen oly áthidalhatatlanok mint politikai téren». Teljesen osztjuk szerző e véleményét, még pedig nemcsak a pedagógiát, hanem az összes humanisztikus tudományokat illetőleg, melyeknek minden nemzetnél megvan a maguk sajátos jellege, melyet büntetlenül nem lehet beleszorítani a tizedes-rendszer Prokrustes-ágyába s igen örülünk, hogy már a Városi Könyvtár tisztviselői karában is akadnak olyanok — STAINDL tulajdonképen ennek az intézetnek a Paedagogiai Könyvtárhoz beosztott tisztviselője — akik nyíltan be merik vallani a DEWEY-rendszer kudarcát. Egészen azonban STAINDL sem volt képes fölszabadulni a DEWEY-rendszer hatása alól. Alapjában maga is tizedes-rendszert csinál, csak hogy a maga tetszése szerint állapítja meg az osztályokat és alosztályokat. A pedagógia részére a 2. számot foglalja le, melyet a 0—9 számsor hozzáadásával 10 alszakra bont. Ezek: 20. Általános pedagógiai munkák. 21. Neveléstörténet. Klasszikusok. 22. Neveléstan. 23. Oktatástan. Módszertan. 24. Gyermektanulmányozás. 25. Iskolaegészségügy. Testi nevelés. 26. Közoktatásügy, egyes iskolafajok. 27. Szervezet, igazgatás. Tanszemélyzet. 28. Gyermekevédelem. Iskolánkívüli oktatás, Könyvtárügy. 29. Tankönyvgyűjtemény. Mindegyik osztály egy-egy újabb szám hozzáadásával 10 alosztályra s ezek mindegyike ismét egy-egy újabb szám hozzákapcsolásával újabb 10—10 alosztályra oszlik. E harmad- s negyedfokú osztályokról a katalógus, bár sokféle mutatóval van ellátva, áttekintést nem nyújt; újabb kiadásnál mindenesetre kívánatos volna, ha a katalógus ez irányban kiegészítették. A jelen nyomtatott jegyzék különben a pedagógiai szakot sem hozza teljesen, mivel a tankönyvgyűjteményt, mint ezidőszerint még nagyon embrionális állapotban lévő, mellőzte. A szakbeosztás helyességének s a felölelt anyag értékének megvitatása

a pedagógusok dolga. Bibliográfiai szempontból a címmásokra csupán az a megjegyzésünk, hogy túlsok rövidítést használ, az összes könyvnyomtatási helyeket és kiadócégeket szíglák jelzik, amelyek a bevezetéshez adott kulcs nélkül érthetetlenek s amelyek tulajdonképpen valami sok helymegtakarítást nem okoznak, mivel a címmásoknak legalább is 50 0/0-a negyed- és nyolcadsorokban végződik, úgyhogy a sorok szaporítása nélkül elférhettek volna az érthetően rövidített hely- és kiadónevek.

Ismertetésünket nem zárhatjuk be anélkül, hogy szavá ne tegyük STAINDL «tájékoztató»-jának azt a pontját, melyben azt igyekszik igazolni, hogy a nyomtatott jegyzék fölötte áll a cédulakatalogusnak. Nem kevesebb, mint 8 pontban sorakoztatja fel a cédula-katalogus hátrányait, de ezek közül alig egy-kettő állja meg a komoly kritikát. Így mindjárt igen furcsa az első pont: «a cédulák írása nagy gondot igényel, drága, tartós papírra kell a címeket írni, nagyon tisztán és olvashatón». Ez ugyan mind igaz, de használható nyomtatott katalogus kéziratát nem kevesebb gonddal s nem kevésbé olvashatóan kell megszerkeszteni, mint a cédulakatalogust s az utóbbihoz használt karton drágasága távoiról sem oly nagy, mint pl. a nyomtatási költségek. — 2. A cédulák idővel bepiszkolódnak és megtörnek. Ez igaz, de csak akkor, ha a cédulakatalogust bárki használhatja. A legtöbb európai könyvtárban épen ezért a cédulakatalogus, mely az egész könyvtár legfontosabb leltára, a nagyközönség részére hozzá nem férhető. A nyomtatott katalogus különben ép úgy ki van téve az elpiszkolódás veszélyének, mint a cédulakatalogus, igaz, hogy könnyen pótolható más példánnyal, csak-hogy mivel a nyomtatott katalogust ki is kell egészíteni az újabb gyarapodások jegyzékével, rendszerint épen nem sietnek a kicseréléssel. — 3. A cédulakatalogus nagy helyet foglal el, költséges szekrényben tartják. Ez igaz. Szintúgy igaz a 4. pont is, mely szerint a cédulakatalogusban minden könyvről több cédulát kell elhelyezni, de nem látjuk be, hogy mi itt a hátrány? Hiszen a nyomtatott katalogusban is annyiszor kell egy-egy címnek előfordulnia, ahányszor utalnak rá. Annál kevésbé igaz az 5. pont, mely szerint «a cédulakatalogus természete szabta meg a körülményes katalogizáló szabályokat. A rendszeres nyomtatott szakkatalogus katalogizáló szabályai jóval egyszerűbbek és természetleg módosíthatók». A katalogizáló szabályok körülményessége teljesen független a katalogus formájától. A British Múzeum ősnymtatvány katalogusa és általános katalogusa, pl. mindkettő nyomtatott katalogus,

de azért az elsőnek katalogizáló szabályai végtelenül bonyolultabbak, mint a másodikéi. Cédulákon ép oly röviden lehet katalogizálni, mint nyomtatott jegyzékekben s viszont a nyomtatott jegyzékek ép oly körülményesen írhatják le az egyes nyomtatványokat, mint a cédulakatalogus. Ép ily abszurd a 6. pontnak az állítása, hogy a «cédulakatalogus sohasem kész». Mintha bizony élő könyvtárnál a nyomtatott katalogus valaha is kész volna. Ellenkezőleg, a cédulakatalogusnál legalább megvan annak a lehetősége, hogy állandóan színvonalon tartható, míg a nyomtatott jegyzék, a mű természetének megfelelően, már a nyomdábaadás pillanatában elavult. Az előttem fekvő katalogus előszava pl. 1916 augusztus havából van keltezve, de erős a gyanum, hogy nem öleli fel az 1916 aug. haváig a könyvtárba került összes neveléstudományi könyveket, vagy ha meg is teszi, 1918-ban pl. már erősen elavult s évről-évre fokozódik avultsága. Ez a nyomtatott katalogusnak rendkívüli költségessége mellett, legnagyobb hátránya. Azzal iparkodnak segíteni rajta, hogy minél sűrűbb időközökben kibocsátják a pótlékokat s minden 5—10 évben újra kinyomatják az egész jegyzéket. A pótlékok természetesen csak igen tökéletlenül szolgálják a célt, mivel a könnyű tájékozódást éppen nem mozdítják elő. Az egész jegyzék örökös újrayomatása pedig óriási költségekkel jár. Éppen ezért több százezer kötetes nagy könyvtárak nem lehetnek el a cédulakatalogus nélkül, mely minden költségessége mellett is, távolról sem olyan költséges, mint pl. az örökké újra kiadandó nyomtatott jegyzékek. A nagy könyvtárak tehát, habár teljesen igaz szerző ellenvetéseinek 7. és 8. pontja, melyek szerint a cédulakatalogusban nehéz keresni s a cédulakatalogus csak a könyvtárban használható, mégis kénytelenek továbbra is megmaradni a cédulakatalogus mellett, melynek mind e képzelt és tényleges hátrányaival szemben, megvannak a maga óriási előnyei is.